

Dominar l' ortografia

El secret per ensenyar ortografia

ortografia

Daniel Gabarró

Dominar l' *ortografia*

El secret per ensenyar ortografia

Aquest llibre explica als docents com ensenyar ortografia i aconseguir reduir fins a un 80% les faltes ortogràfiques de l'alumnat.

En aquestes pàgines s'exposa amb concisió l'origen dels problemes ortogràfics i s'ofereixen recursos concrets per resoldre'ls.

També es proposen orientacions pràctiques, concretes i útils per al treball diari a l'aula.

La perspectiva que ofereix aquest llibre ha estat útil a centenars de docents i està transformant la didàctica de l'ortografia no només del castellà, sinó també d'altres idiomes als quals ha estat traduït.

Sens dubte, aquest és el llibre que molts equips docents estan esperant per abordar l'ortografia de forma reeixida.

 Boira
editorial
boiraeditorial.com

ISBN: 978-84-15218-35-7

Redacció: Daniel Gabarró – daniel@danielgabarro.cat

Direcció editorial: Jorge Herreros – jherreros@boiraeditorial.com

© **Boira Editorial**

www.boiraeditorial.com

info@boiraeditorial.com

Primera edició: Gener de 2012

Dipòsit legal: L 160-2012

ISBN: 978-84-15218-35-7

Índex

L'origen d'aquesta proposta	11
Com l'ajudarà aquesta proposta?	15
Com es domina l'ortografia?	17
El procés mental d'escriure bé	21
Per què s'equivoca l'alumnat amb mala ortografia?	25
Etapes en l'aprenentatge ortogràfic	31
Com podem ensenyar a «veure» les paraules al nostre alumnat?	35
Primer pas: condicions prèvies per poder ensenyar el procés visual ortogràfic	39
Segon pas: explicitar el «secret» de l'ortografia	43
Tercer pas: realitzar una avaluació inicial objectiva	45
<i>Una observació sobre l'exigència avaluadora ortogràfica</i>	50
Quart pas: explicar el significat de memòria visual	53
Cinquè pas: enfortir la memòria visual del nostre alumnat	55
Sisè pas: vincular la memòria visual a l'ortografia	59
Setè pas: dominar el vocabulari bàsic més habitual enfortint l'estratègia visual	63
<i>Estratègies d'estudi dels vocabularis</i>	67
<i>Tècniques globals d'estudi del vocabulari</i>	70
<i>Programa informàtic www.edudigital.es</i>	70
<i>El circuit de sobres</i>	75

Vuitè pas: generalització i consolidació de l'estratègia visual	79
Novè pas: avaluació final objectiva	81
Seguir amb el treball ortogràfic habitual	83
Materials nous, assequibles i llestos per ser usats	85
Comiat	89
Contactar	91
<i>Per adquirir els materials en grans quantitats amb importants descomptes</i>	<i>91</i>
<i>Per adquirir els drets de reproducció dels materials per a països, ciutats o grans zones educatives</i>	<i>92</i>
<i>Per sol·licitar conferències, assessorament i similars a l'autor dels materials</i>	<i>92</i>
L'autor	93

L'origen d'aquesta proposta

Necessitava crear un mètode amb passos i exercicis concrets. Els resultats van ser espectaculars: reduccions de faltes ortogràfiques entre un 50 % i un 80 %

Aquest breu llibre explica com cal ensenyar l'ortografia, sigui a classe o a casa, per reduir fins a un 80 % les faltes ortogràfiques del nostre alumnat.

Aquesta proposta és totalment innovadora. Va néixer de la pràctica a les meves classes després de formar-me en una branca aplicada de la psicologia: la programació neurolingüística o PNL. En conèixer la PNL, em vaig adonar del seu immens potencial. Era evident que, si s'aplicava de manera conscient a l'escola, els resultats acadèmics podien millorar extraordinàriament sense gaire esforç. No obstant això, les aplicacions que en aquell moment existien en temes didàctics eren molt poques, massa generals i poc concretes. Com a mestre, era conscient que necessitava crear aplicacions de la PNL que fossin totalment pràctiques i fàcilment comprensibles: necessitava crear un mètode amb passos i exercicis concrets. Vaig decidir començar creant aplicacions per a l'àrea de llengua i, en concret, per a l'apartat d'ortografia, ja que vaig constatar moltes dificultats de l'alumnat en aquesta habilitat. Així que em vaig dedicar a

això amb afany fins a donar forma a una metodologia senzilla, però sistemàtica i fàcilment explicable a altres docents. En aplicar aquesta innovadora metodologia, els resultats van ser espectaculars: reduccions de faltes ortogràfiques entre un 50 % i un 80 % en la quasi totalitat del meu alumnat.

Aquest èxit em va portar (i em segueix portant) a impartir nombrosos cursos de formació per a professorat en llocs molt diferents: no només a Catalunya, sinó també per tot l'Estat espanyol i també en altres països de continents diferents. A petició de nombrosos docents, l'any 1996 vaig publicar un llibre sobre didàctica de l'ortografia¹, però encara era massa teòric. Els equips docents volien alguna cosa molt més concreta: volien els materials que jo feia servir a classe.

Però, a causa d'una greu i inesperada malaltia, la Conxita i jo vam deixar d'impartir formació a claustres durant uns anys. No obstant això, aquesta aturada no va detenir el gran nombre de missatges que seguíem rebent de nombrosos docents: els agradava la proposta del nostre llibre, però seguien necessitant un material concret i directament aplicable a l'aula.

Uns anys després, el Departament d'Educació va concedir-me una llicència d'estudis a canvi de posar per escrit allò que tants docents demanaven. Vaig reescriure el llibre teòric per a docents i també vaig realitzar (per fi!) uns materials concrets per a l'aula: uns quaderns d'ortografia. El llibre pels docents va tenir un èxit fulgurant: més de 16.000 exemplars van volar des de la meva pàgina web en menys de sis mesos sense cap publicitat concreta, simplement amb el bocaorella... I també els quaderns es van descarregar a milers: era el material que molts docents desitjaven!

Durant aquest període, em van contractar en una universitat privada com a professor de magisteri coincidint amb la publicació d'altres llibres meus². Sense adonar-me'n, vaig estar novament oferint conferències i cursos sobre ortografia i la seva didàctica en nombrosos llocs.

La proposta ortogràfica ha millorat significativament amb el programa informàtic que ara la complementa

Vaig conèixer docents que havien llegit els meus llibres i que aplicaven la meva proposta metodològica, els quals em comentaven els excel·lents resultats que obtenien, però també les seves dificultats concretes. Així, vaig poder constatar els punts forts i febles dels quaderns que havia realitzat. D'aquesta manera, vaig treure noves edicions millorades fins a arribar a les actuals, testades per centenars de persones i extremament simplificades i fàcils de fer servir.

Centenars de docents m'han escrit per agrair-me la feina. Ara coneixen recursos per reduir les faltes ortogràfiques del seu alumnat d'una manera important en aproximadament un trimestre. Molts docents utilitzen els meus quaderns, mentre que d'altres simplement segueixen la indicacions que dono en aquest

1 L'any 1996 es va publicar *Nuevas estrategias para la enseñanza de la ortografía*. En el marco de la programación neurolingüística (PNL), de l'editorial Aljibe.

2 Aquí m'estic referint a tres llibres més: un sobre el fracàs escolar, un altre sobre la construcció de la identitat masculina i un últim llibre sobre creixement personal i despertar espiritual.

escrit i elaboren el seu propi material. Però aquells equips docents que utilitzen aquesta metodologia es mostren satisfets per l'important gir que ha fet la seva vida professional en aquest tema.

Una de les persones que va contactar amb mi va ser un informàtic agraït perquè, per fi, havia pogut entendre el que li passava pel que feia a l'ortografia. Sempre havia fet moltes faltes, però no aconseguia comprendre'n el motiu: el meu llibre el va ajudar a entendre i a millorar la seva ortografia d'una manera notòria. Motivats per l'agraïment que sentia, em va proposar de fer un programa informàtic basat en el meu mètode perquè estigués a l'abast de tothom. Aquest programa s'està mostrant extraordinàriament útil per complementar la proposta innovadora que promoc. M'alegra que en Francesc Guillén, l'informàtic en qüestió, tingués la iniciativa de venir a veure'm i de proposar-me el programa; reconec que la proposta ortogràfica ha millorat significativament amb el programa informàtic que ara la complementa.

Per tots els motius anteriors, crec que vostè està davant d'un programa d'ortografia extraordinàriament útil i innovador. Tinc el ferm convenciment que, en llegir aquest text, entendrà moltes coses i que, després d'aplicar el que aquí s'explica, els resultats del seu alumnat seran molt millors.

Com l'ajudarà aquesta proposta?

*Aquest llibre es pot difondre i fotocopiar lliurement, sempre que es faci sense ànim de lucre.
El coneixement no és un secret*

Després de vint-i-cinc anys com a docent, sé que el fet de tenir recursos útils i senzills per utilitzar-los directament a l'aula és fonamental per a l'èxit del nostre alumnat. Aquest llibre que tenen a les mans vol proporcionar-los-els.

En realitat, aquest és el llibre que m'hauria agradat trobar quan vaig començar a fer classes. Per això l'he escrit sintèticament i amb un llenguatge directe. Els resultats han de parlar per si mateixos i han de ser més eloqüents que els centenars de pàgines que jo podria escriure. Allò que realment té importància és que, després de llegir aquest llibre, domini una nova manera de treballar l'ortografia que porti el seu alumnat a un èxit acadèmic remarcable. M'alegrarà rebre notícies seves quan comenci a veure uns bons resultats a la seva classe.

A més, com que aquest és un llibre senzill, també pot ser útil a nombroses famílies desitjoses d'ajudar els seus fills i les seves filles. El coneixement no és un secret i el fet de difondre'l ens ajudarà a tenir una societat més feliç i més pròspera. Els animo a difondre la versió digital d'aquest llibre entregant-lo a les famílies que ho necessitin, penjant-lo al seu web o enviant-lo per correu

electrònic... No es preocupi: no vulnerarà els drets d'autoria, ja que en format PDF i electrònic aquest llibre està en *copyleft*³ i es pot difondre lliurement, sempre que es faci sense ànim de lucre.

3 Al *copyleft*, a diferència del copyright, l'autor renuncia a cobrar els drets d'autoria. En aquest llibre, això només és així en la versió en PDF i sempre que es faci sense ànim de lucre.

Com es domina l'ortografia?

Comprendre com els docents dominem l'ortografia ens servirà per saber com ensenyar-la al nostre alumnat

Per començar, vull plantejar aquesta pregunta: «Com es domina l'ortografia?», perquè em sembla que és una pregunta clau. Els i les convido a reflexionar, des de la seva pròpia experiència personal, per intentar respondre-la.

La majoria dels docents desconeix la manera com van arribar a dominar l'ortografia: mai no han reflexionat sobre això ni se'ls ho ha explicat en la seva formació universitària.

Per a molts i moltes docents, l'ortografia és una àrea en la qual apliquen una sèrie d'activitats que van fer quan eren alumnes i de les quals suposen la seva utilitat: dictats, llistes de paraules, quaderns d'ortografia, dictats, mots encreuats, jocs...

Però la realitat a les aules és, en general, la següent: un grup d'alumnes aprèn ortografia de manera més o menys continuada i gradual, mentre que un altre grup sembla estancat i no millora prou. Així que les activitats que fem servir, tot pressuposant la seva utilitat, no semblen útils per a tothom... I el més preocupant d'aquest grup que fracassa és que serà molt probable que continuï fracassant en els anys següents. Com la

majoria dels docents amb experiència, sé que quan un alumne o una alumna manifesta greus dificultats ortogràfiques en els primers anys d'escolaritat, té unes elevades possibilitats de seguir-les tenint durant la resta de l'escolaritat. No els passa això mateix a les seves escoles? No els preocupa enormement? No poden trobar ara mateix alguns estudiants que encaixen en aquest patró?

Per resoldre això crec que hem de poder respondre la pregunta que encapçala aquest capítol.

Com s'arriba a dominar l'ortografia d'una paraula?

Comprendre com nosaltres hem arribat a dominar l'ortografia és important per poder ensenyar conscientment al nostre alumnat i poder ajudar especialment els que no tenen habilitats ortogràfiques i que semblen no millorar amb els recursos actuals. Aquest, crec, és el punt central.

Per aquest motiu, m'agradaria reflexionar breument amb vostès sobre aquest punt fonamental: com s'arriba a dominar l'ortografia d'una paraula? O en altres termes: com s'arriba a la tenir plena certesa de l'escriptura d'una paraula qualsevol?

Els proposo que es prenguin un temps per respondre la pregunta següent: domina vostè l'ortografia de la paraula hora? Com, per exemple, domina vostè l'ortografia de la paraula volar? Com té la certesa de la seva escriptura?

Pensi: per quina raó hora o volar s'escriuen així? Han trobat alguna norma que els expliqui la seva ortografia? I si l'han trobat,

han recorregut a aquesta norma abans d'escriure la paraula o, simplement, se sabien la paraula?

Moltes persones creuen que per conèixer l'escriptura d'una paraula cal analitzar la seva fonètica i transcriure-la o bé remetre's a normes ortogràfiques. Però, encara que l'escriptura d'una paraula pugui explicar-se a través d'una norma, les persones amb bona ortografia gairebé mai no hi acudim abans d'escriure. Normalment, només acudim a la norma en cas de dubte, però no com a primer pas en l'escriptura. D'altra banda, tal com es veurà més endavant, les persones amb bona ortografia no transcriuen els sons en escriure, sinó que fan servir una altra estratègia totalment diferent i que han de dominar, si volen escriure bé. És més, voler escriure partint de la transcripció fonètica porta necessàriament a errades: lletres que no sonen, lletres que sonen igual i s'escriuen malament, variacions dialectals, etc.

La majoria dels docents se sorprèn quan reflexionen sobre aquest tema. Simplement se saben la paraula de manera automàtica, sense consultar cap norma, però no són conscients de quin és el procés mental que els porta a saber-se-la.

Per aquest motiu, m'agradaria ajudar-los a descobrir el procés mental que els ha portat a tenir la certesa ortogràfica en pensar en les paraules hora o finestra.

Examinem, doncs, quin és aquest procés mental. Serà idèntic al que realitzen totes les persones amb bona ortografia. L'he vist una vegada i una altra, en centenars de persones que passen per les formacions i els cursos que imparteixo en llocs molt diferents.

Es tracta d'allò que tenen en comú totes les persones amb bona ortografia.

Si totes les persones amb bona ortografia segueixen el mateix procés, els equips docents l'hem de conèixer per poder-lo ensenyar conscientment

Els vull cridar l'atenció sobre el que acabo d'afirmar: si totes les persones que tenen bona ortografia segueixen un procés idèntic, això vol dir que aquest procés és clau i que els equips docents l'hem de conèixer per poder-lo ensenyar.

El procés mental d'escriure bé

Bé, els convido a observar per si mateixos si la descripció següent s'ajusta al procés mental que vostès fan per estar segurs de l'ortografia de les paraules. Els prego que recordin una paraula qualsevol que coneguin (pot ser un animal, una fruita, una verdura, etc.) i que comprovin si segueixen aquest procés:

- 1)** Les persones amb bona ortografia, quan volen escriure, veuen la imatge de la paraula a la seva ment. Vull dir que «veuen» textualment les lletres a la seva ment. Per tant, per a aquestes persones l'escriptura es converteix en una «còpia» automàtica de les paraules que prèviament tenien emmagatzemades a la seva ment.

Aquest és el pri-mer pas que totes les persones amb bona ortografia segueixen. És també així en el seu cas? Pensi en una paraula que sàpiga escriure amb plena certesa, com ara la capital de França o una marca d'ordinadors: la veu vostè a la seva ment? No se sorprengui: aquest és el procés que totes les persones amb bona ortografia segueixen abans d'escriure, encara que ho facin de manera inconscient i a gran velocitat.

Les persones amb bona ortografia «veuen» a la seva ment la imatge de les paraules que volen escriure

- 2)** En segon lloc, les persones amb bona ortografia tenen una sensació de seguretat si la imatge de la paraula és prou clara i segura com per escriure-la sense errors. En aquest cas, passen automàticament al tercer pas.

Tanmateix, de vegades no poden recordar amb claredat les lletres d'una paraula (la imatge) i això els desperta un senyal d'alarma. Davant la sensació de dubte, algunes persones amb bona ortografia escriuen la paraula amb diferents variants per «veure la que no els fa mal als ulls» i reconèixer-ne la correcta. Altres vegades, consulten un diccionari, pregunten a una altra persona, recorren a una norma o cerquen qualsevol altra estratègia que els ajudi a resoldre el dubte.

Naturalment, això només és possible perquè tenen la sensació de desconèixer la paraula. Si en escriure no tinguéssim aquesta sensació, mai no sabríem quan hem de consultar el diccionari...

Reflexioni sobre la seva pròpia experiència: li passa a vostè, de vegades, que té la certesa de no saber una paraula amb plena seguretat? El porta això a buscar la paraula al diccionari o a utilitzar un altre recurs similar? Bé, aquest és el segon pas que totes les persones amb bona ortografia realitzen.

- 3)** Finalment, escriuen la paraula.

Tal com se suposa, aquest procés d'escriptura en tres passos es realitza inconscientment i a gran velocitat. Per això poques persones tenen consciència del mateix, si no se les ajuda a observar-lo per si mateixes, tal com acabem de fer.

De fet, tota l'explicació anterior es pot transcriure com una fórmula matemàtica que tindria la formulació següent:

Per comprovar que aquest procés és el que vostès fan si tenen bona ortografia, els convido a pensar en noms de ciutats conegudes, productes de cuina, animals, etc., i veuran que, efectivament, segueixen aquesta estratègia mental.

Faci-ho. Pensi en un animal o en el nom d'un lloc conegut o en qualsevol altra paraula que conegui. Com té certesa de la seva escriptura? Doncs perquè està veient a la seva ment la imatge de la paraula! No se sorprengui: aquesta és l'estratègia que segueixen totes les persones amb bona ortografia. I aquesta estratègia és allò que hem d'ensenyar al nostre alumnat.

Només quan el nostre alumnat «vegi» les lletres de les paraules a la seva ment podrà tenir una bona ortografia

Aquesta afirmació té unes importants implicacions educatives i didàctiques: només quan el nostre alumnat «vegi» les lletres de les paraules a la seva ment podrà tenir la certesa de la seva ortografia. Mentre no integri aquesta estratègia mental de vincular la memòria visual a l'ortografia, no podrà saber si allò que escriu té o no plena correcció.

Per què s'equivoca l'alumnat amb mala ortografia?

No és cert que l'alumnat amb mala ortografia ho faci malament a propòsit o per manca d'interès: la raó és que no domina l'estratègia mental adequada

Després de l'explicació anterior, comprendrà per què alguns alumnes tenen èxit i van millorant de manera adequada en ortografia: apliquen la memòria visual a l'ortografia i cada vegada tenen un «diccionari mental» més ampli al qual recórrer.

A més, en dominar aquest procés mental, aprofiten totes les classes d'ortografia: cada nou exercici és una oportunitat per ampliar el seu «diccionari mental», ja que hi guarden totes les paraules que treballen ortogràficament. D'aquesta manera, entren en un cercle virtuós: com que fan el procés mental adequat, aprenen.

Per tant, si volem entendre el que passa amb els alumnes que tenen moltes faltes ortogràfiques, haurem de preguntar-nos: quina altra estratègia mental diferent de l'adequada segueix l'alumnat amb mala ortografia? Per què s'equivoquen alguns alumnes d'una manera tan continuada?

Algunes persones creuen que no hi posen prou interès o que ho fan perquè no s'hi fixen prou, però, per contradir aquesta creença, m'agradaria exposar les reflexions següents:

- 1)** La resposta que un estudiant ofereix en un cert moment és la millor opció que aquest té en aquell moment i lloc. En general, les persones procurem donar la resposta que ens sembla millor en cada moment. De fet, tan fàcil és escriure ventall com Havana, o escriure verd o berd, o escriure aire com hayre... Les faltes ortogràfiques no es fan per desídia o mala voluntat, sinó creient que s'escriu correctament. Gairebé cap estudiant no escriu amb faltes ortogràfiques per «castigar al seu professor», sinó que simplement creu que ho fa bé i no té consciència d'estar-se equivocant. De fet, si pogués escriure sense faltes, ho faria amb entusiasme i sense dubtar-ho.

- 2)** Quan un sistema d'ensenyament de l'ortografia no dona els resultats esperats en un centre escolar, el fet de repetir-lo de manera continuada no farà que aquest mètode millori i sigui més útil per a aquest centre educatiu i el seu alumnat. De fet, quan alguna cosa no funciona, el millor és preguntar-se per què no funciona i fer alguna cosa diferent. En PNL s'afirma amb molta raó que si es continuen aplicant els mètodes de sempre, s'obtindran els resultats de sempre.

Si unim les dues reflexions anteriors, veurem que és imprescindible ampliar les alternatives de l'alumnat amb nous enfocaments que entenguin l'origen de les dificultats per posar-hi

solució i deixar de pensar que els alumnes s'equivoquen perquè «no s'hi fixen» o perquè «no tenen prou interès».

En realitat, s'equivoquen perquè no fan el gest mental correcte: no «veuen» les paraules a la seva ment abans d'escriure-les.

Quina estratègia mental inadequada segueix l'alumnat amb mala ortografia?

En general, la gran majoria de les persones que tenen faltes d'ortografia segueix una estratègia mental errònia de les que descriu a continuació. Espero que el fet de llegir aquesta informació els sigui útil per comprendre l'alumnat que més faltes produeix. Les estratègies errònies que solen fer servir són les següents:

- **Estratègia auditiva:** en escoltar una paraula o decidir escriure-la, analitzen el so de la paraula per comprovar que les lletres escrites sonen tal com ha de sonar la paraula que volen escriure. Però aquest sistema auditiu que fan servir molts estudiants és un veritable desastre! Diversos sons estan representats per més d'una lletra, en el nostre idioma. Si el nostre alumnat no «veu» la paraula a la seva ment, sinó que només escolta els sons de la paraula per decidir-ne l'escriptura, tindrà unes elevadíssimes possibilitats d'equivocar-se. El més lamentable és que, encara que aquest alumne s'esforci contínuament, no podrà millorar mentre no canviï la seva estratègia mental per una altra de visual. L'ortografia no és fonètica, sinó fonamentalment visual.

- **Estratègia visual creativa:** una altra estratègia errònia que una part de l'alumnat utilitza és, en pensar en una paraula, imaginar l'objecte que aquesta paraula implica, en lloc de veure les lletres de la paraula en si. Per exemple, en pensar en la paraula violí, poden imaginar-se l'instrument musical i, després d'imaginar-lo (i fins potser d'imaginar les seves melodies), poden intentar descobrir si han d'escriure violí o biolí. Per tant, el fet d'usar la memòria visual per escriure no és suficient garantia per tenir èxit, sinó que el que s'ha d'utilitzar és la memòria visual per recordar les lletres de les paraules, ja que fer-la servir per recordar els objectes als quals algunes paraules es refereixen és totalment inútil per millorar l'ortografia.
- **Estratègia cinestèsica:** finalment, una altra estratègia que utilitza una part del nostre alumnat per escriure és buscar les sensacions físiques que provoca la paraula per decidir si l'escriu amb una lletra o amb una altra. Per exemple, poden pensar en aire i en hayre per intentar sentir quina de les dues és més etèria, més lleugera, més «d'aire»... Lògicament, també aquesta estratègia és desastrosa per a la correcta escriptura (encara que pot ser excel·lent per a l'art i l'educació física).

La gran majoria de l'alumnat amb nombroses faltes d'ortografia a les nostres classes segueix alguna de les tres estratègies anteriors. La conseqüència és evident: mentre no canviïn d'estratègia mental, no tenen gairebé cap possibilitat d'èxit en ortografia.

La missió dels docents serà ensenyar l'alumnat a «veure» els mots a la seva ment

Per tant, una de les missions fonamentals del professorat de llengua serà ajudar els que segueixen aquestes estratègies ortogràfiques mentals tan poc útils a canviar-les per una estratègia visual recordada aplicada a l'ortografia. És a dir, la missió docent a classe serà ensenyar a l'alumnat auditiu, al visual creatiu i al cinestèsic a «veure» les lletres de les paraules a la seva ment de manera automàtica i inconscient abans d'escriure.

La manera d'ensenyar-ho també s'explica en aquest llibre.

Etapes en l'aprenentatge ortogràfic

Personalitzar el vocabulari de treball per a cada estudiant millorarà els resultats

Si tot això encaixa amb la seva experiència personal i docent, entendrà que l'ensenyament de l'ortografia s'hauria de fer seguint les etapes següents, tal com molts teòrics de l'ortografia confirmen amb els seus estudis:

- 1) Període preortogràfic:** mentre s'aprèn a llegir i a escriure, la majoria dels nens i les nenes ha de descodificar fònicament les paraules per poder transcriureles. En aquest moment preortogràfic, no hem d'introduir encara treballs ortogràfics concrets fins que les nenes i els nens llegeixin i escriguin amb una certa fluïdesa. Per tant, tot sovint, el fet de voler treballar l'ortografia al cicle inicial no és adequat. Està molt bé el fet de corregir les faltes que fan perquè tinguin consciència que hi ha una ortografia a complir. També està molt bé que coneguin algunes normes molt generals (com la de les majúscules) i que treballin algunes poques paraules que són molt habituals. Però no hem de voler anar més enllà fins que escriguin amb més fluïdesa.
- 2) Període d'aprenentatge de l'estratègia ortogràfica visual:** en general, gairebé tots els alumnes estan madurs per

a aquesta fase cap als vuit anys d'edat. El fonamental d'aquesta fase és aprendre a «veure» les paraules, és a dir, ensenyar el gest mental que fan les persones amb bona ortografia de manera que la integren inconscientment. Una vegada l'alumnat ha automatitzat el gest mental de «veure» les paraules a la seva ment, però només després d'aconseguir-ho, es pot passar a l'etapa següent.

3) Incorporació del vocabulari bàsic i normes ortogràfiques fonamentals: fins aproximadament els dotze anys d'edat, el més fonamental és que l'alumnat domini el vocabulari que més s'utilitza.

Resulta especialment adequat el fet de prioritzar les paraules que, a més d'usarse molt, solen concentrar el major nombre de faltes ortogràfiques; és el que s'anomena vocabulari cacogràfic. Si, a més, és possible de personalitzar l'estudi del vocabulari en funció de les faltes que faci cada alumne, llavors els resultats seran encara millors. Cal tenir en compte que perquè aquesta part del procés sigui útil, hem de seguir ajudant l'alumnat a enfortir el gest mental de «veure» les paraules quan incorporen el vocabulari bàsic. D'aquesta manera, en estudiar el vocabulari es reforça el gest mental de «veure» les paraules i viceversa.

En aquest moment és quan hem d'abordar de manera sistemàtica les normes ortogràfiques més importants i generals, que siguin fàcilment generalitzables i que no impliquin una anàlisi lingüística que requereixi una elevada abstracció intel·lectual, com ara la normativa general de l'ús de l'accentuació bàsica (agudes, planes i esdrúixoles).

4) Treball ortogràfic sistemàtic i d'aprofundiment:

aproximadament a partir dels dotze anys podem començar a plantejar un treball d'aprofundiment. En aquest moment serà adequat estudiar normatives ortogràfiques que requereixen d'abstracció intel·lectual. Lògicament, el fet d'intentar ensenyar aquestes normatives quan la capacitat cognitiva no està prou desenvolupada seria un error que, lamentablement, es comet sovint.

Hem d'assegurar-nos que tot l'alumnat recupera visualment els mots abans d'iniciar qualsevol altre treball ortogràfic

El principal punt feble de la majoria dels centres educatius és saltar-se el segon punt: ajudar metòdicament l'alumnat a vincular la memòria visual a l'ortografia i no donar importància al domini del vocabulari bàsic.

En general, gairebé cap escola no dedica un temps específic a ensenyar a tot el seu alumnat el gest mental que porta a «veure» les paraules a la seva ment. Els costos de no fer-ho són molt elevats per a nombrosos alumnes, ja que per construir una bona ortografia necessitem assegurar uns previs imprescindibles.

L'alumnat que no tingui l'habilitat de recuperar la imatge de les paraules no avançarà prou. Usarà estratègies poc vàlides per a l'ortografia: auditives, cinestèsiques... i encara que posi interès, no millorarà prou, ja que no tindrà una base sòlida.

En conseqüència, per millorar la nostra pràctica diària en l'ensenyament de l'ortografia, ens hem d'assegurar que tot el nostre alumnat recupera visualment de manera automàtica i inconscient qualsevol paraula que vulgui escriure. I un cop fa l'anterior, cal tenir present que és clau el fet de dominar l'estudi del vocabulari més habitual, aquelles paraules que més faltes ortogràfiques provoquen. Fer-ho així assegurarà l'èxit ortogràfic a la pràctica totalitat del nostre alumnat.

Com podem ensenyar a «veure» les paraules al nostre alumnat?

Aquests nou passos s'han de realitzar un sol i únic cop al llarg de tota la vida escolar

Tal com he dit, és essencial que tot l'alumnat incorpori l'estratègia visual aplicada a l'ortografia, és a dir, que aprengui a «veure» les paraules de manera automàtica i inconscient a la seva ment abans d'escriure-les.

En aquest llibre explicaré cadascun dels passos a realitzar per ensenyar aquesta habilitat ortogràfica a la pràctica.

En resum, mostraré una sèrie de passos ordenats que conduiran el nostre alumnat a dominar l'estratègia visual aplicada a l'ortografia. Aquests passos són els següents:

1. Esperar que es donin les condicions prèvies per iniciar el treball.
2. Explicitar el «secret» de l'ortografia.
3. Realitzar una avaluació inicial objectiva.
4. Explicitar el significat de memòria visual.

5. Enfortir la memòria visual del nostre alumnat.
6. Vincular la memòria visual a l'ortografia.
7. Dominar el vocabulari bàsic més habitual enfortint l'estratègia visual.
8. Generalització i consolidació de l'estratègia.
9. Avaluació final objectiva.

Aquests nou passos s'han de fer una única vegada al llarg de la vida escolar, ja que, una vegada apresos, s'incorporen i s'automatitzen per sempre. Després, el nostre alumnat estarà preparat per continuar millorant d'una manera gradual i sense esforç.

Després d'aquests nou passos, podem prosseguir amb els treballs ortogràfics habituals: veurem que la pràctica totalitat de l'alumnat millora d'una manera gradual fent qualsevol treball ortogràfic posterior. Així, ja no tindrem la classe dividida en dos grups (el que millora i el que no millora), perquè la gran majoria anirà millorant gradualment i tota la feina ortogràfica que es faci a partir d'aquest moment s'integrarà de manera natural.

Per aquest motiu, crec que hem d'adonar-nos que utilitzar aproximadament un trimestre per realitzar aquests nou passos és la millor inversió que podem fer en ortografia, ja que optimitzarem qualsevol treball posterior: dictats, vocabulari, normativa, redaccions, exàmens...

Al meu entendre, seria adequat de fer aquest treball a partir dels vuit o deu anys, ja que en aquest moment ja està clar que els

alumnes dominen fluidament la lectura i l'escriptura i que poden focalitzar la seva atenció en l'ortografia. Òbviament, al marge de l'edat de cada alumne, aquest és un treball que hauríem de fer amb tots els estudiants que manifestin dificultats d'ortografia, tinguin dotze, quinze o cinquanta anys. Mentre no dominin aquesta habilitat, cap treball ortogràfic no els serà realment útil.

A continuació, explicaré amb detall cadascun dels nou passos a realitzar per ensenyar l'estratègia ortogràfica visual. Ho faré seguint l'estructura del quadern d'ortografia que vaig realitzar després d'anys de treball amb el meu alumnat; d'aquesta manera, s'entendrà amb major claredat.

Utilitzar un trimestre per realitzar aquests nou passos és la millor inversió ortogràfica que podem fer

La informació que obtindran en l'explicació els pot permetre d'ensenyar aquests passos elaborant el seu propi material per treballar amb el seu alumnat o bé fer servir els quaderns que ja estan elaborats entenent perfectament quin objectiu té cadascuna de les seves pàgines. En les explicacions que segueixen, veuran algunes de les seves pàgines que il·lustren part de les explicacions que vénen a continuació.

paraules per minut, ja que això seria garantia que ja no «lletreja» en llegir, sinó que té una lectura global i que veu les paraules com a unitats.

4. Ha de ser capaç d'escriure d'una manera àgil, automàtica. Mentre el nen necessiti lletrejar per escriure una paraula, encara no estarà madur per realitzar aquest pas. Qualsevol persona que escrigui molt lentament i lletrejant ha de seguir practicant l'escriptura abans d'abordar l'ortografia.
5. Ha de tenir consciència de l'existència de l'ortografia. En alguns llocs, m'he trobat amb alumnat que creia que «escrivia perfectament», malgrat els seus nombrosos errors. Si algú ignora que l'ortografia existeix, no podrà aprendre-la.
6. Ha de desitjar aprendre. Mentre les faltes ortogràfiques, la conducta o el fracàs escolar siguin una manera d'obtenir avantatges secundaris (atenció, mim, un espai propi, etc.), és difícil que aquests alumnes vulguin millorar en ortografia⁴.

4 En la meua opinió, tal com explico en les nombroses formacions que realitzo sovint, hi ha quatre factors clau que estan a l'arrel del fracàs escolar. Després d'analitzar els resultats acadèmics de tota la població espanyola entre els anys 1974 i 2004, segregades per classe social i per gènere, he arribat a la conclusió que els quatre factors clau que expliquen el fracàs escolar a l'Estat espanyol són: a) el baix nivell socioeconòmic familiar i/o escolar, b) el fet d'identificar-se amb el rol masculí tradicional, c) una inadequada gestió dels processos mentals i d) el fet de convertir el fracàs acadèmic en un fracàs personal. Al meu llibre *Fracàs escolar? La solució inesperada del gènere i la coeducació*, publicat per Boira Editorial, abordo el segon punt d'una manera específica. Els animo a llegir-lo descarregant el PDF gratuït del web de l'editorial o bé comprant-lo en paper a qualsevol llibreria.

*Si no es donen aquestes condicions prèvies,
l'ortografia no es podrà dominar*

Quan aquestes condicions prèvies es donen en un grup o en una persona concreta, podem estar segurs que el moment d'ensenyar l'estratègia mental de la bona ortografia ha arribat. No importa l'edat: si no dominen aquestes condicions prèvies, no podran consolidar la seva ortografia. Per aquest motiu, en centres educatius amb un alumnat d'edat avançada, com als instituts de secundària o als centres d'educació d'adults, també ens hem d'assegurar que l'alumnat amb dificultats ortogràfiques compleix aquestes condicions prèvies abans d'aplicar el programa ortogràfic que proposem.

El quadern planteja aquest punt a partir d'un test com el de nombroses revistes: a partir de les respostes de cada alumne, s'obté una puntuació determinada que ajuda a veure si està preparat per realitzar aquest programa amb èxit. El test permet un enfocament motivador i obre la porta a abordar les dificultats que puguin existir d'una manera no culpabilitzadora.

Segon pas: explicitar el «secret» de l'ortografia

És fonamental compartir amb l'alumnat el perquè del que fem: així entendran el que els passa i s'esforçaran per superar-ho

Igual que per a molts docents és una sorpresa el fet de descobrir que sense «veure» la paraula a la seva ment no es pot tenir una bona ortografia, també és una sorpresa per a molts estudiants.

Una gran part de l'alumnat que té mala ortografia ha estat treballant durament durant anys sense haver obtingut bons resultats. Quan els expliquem que només obtindran bons resultats si «veuen» les paraules a la seva ment, entenen moltes coses.

Crec que és fonamental compartir amb l'alumnat el perquè del que fem: d'aquesta manera, entendran el que els passa i tornaran a esforçar-se de nou. Gairebé cap alumne no vol fracassar pel simple fet de fracassar. Per tant, el fet d'explicitar la manera de tenir una bona ortografia sense esforç els motiva extraordinàriament. A més, quan comencen a obtenir bons resultats, aquesta motivació es multiplica encara més.

El quadern que faig servir a classe planteja aquesta explicació d'una manera senzilla i directa, a través d'un text fàcilment

comprensible. Els comentaris que sorgeixen motivats pel text solen ser molt enriquidors i ens asseguren que tot l'alumnat hagi comprès plenament que només si «veuen» les paraules poden tenir una bona ortografia.

Tercer pas: realitzar una avaluació inicial objectiva

Existeixen prou arguments per convertir l'avaluació ortogràfica en percentual a la majoritària dels nostres centres educatius

Per comprovar que el seu alumnat redueix, efectivament, les seves faltes ortogràfiques entre un 50 % i un 80%, haurà avaluar objectivament l'inici i el final del procés.

Però vull proposar i defensar una modalitat d'avaluació determinada que gairebé ningú no defensa en el nostre idioma. Tanmateix, abans de fer-ho, desitjo oferirlos un brevíssim marc teòric en el qual puguin ubicar la necessitat de la proposta avaluadora que els faig. Perquè una avaluació sigui vàlida, ha de complir, com a mínim, tres característiques:

- 1)** Ha de mesurar allò que es desitja avaluar (en aquest cas, les faltes ortogràfiques); és a dir, ha de ser una avaluació específica.
- 2)** Aplicada a persones amb coneixements semblants, ha de donar uns resultats similars; és a dir, ha de ser coherent.
- 3)** Corregida per persones diferents, ha d'oferir uns resultats similars i, fins i tot, idèntics; per tant, ha de ser objectiva.

Al meu entendre, aquestes tres característiques moltes vegades no es compleixen en l'avaluació de l'ortografia. De vegades, es posa una nota o una altra en funció d'un dictat o d'un exercici ortogràfic concret, però obtindríem un resultat molt diferent si haguéssim escollit un altre dictat o un altre exercici diferent. Per tant, davant d'un dictat o un exercici determinat, no tots els equips docents estaran d'acord a qualificar-los com els més idonis per mesurar el nivell ortogràfic d'un nivell acadèmic concret. D'altra banda, la correcció de redaccions, exercicis i dictats acostuma a puntuar amb resultats molt diferents segons qui els corregeixi, ja que hi ha criteris subjectius molt diferents de correcció avaluativa.

Per tant, és evident que hem de buscar un sistema avaluador de l'ortografia que sigui específic, coherent i objectiu.

Arribats a aquest punt, vull defensar una nova forma d'avaluació. Sé que actualment no és compartida per la majoria dels docents, però crec que es comprendrà perfectament que la meua proposta és molt més útil que les que han estat usades fins ara.

Defenso l'avaluació de l'alumnat en funció del tant per cent de faltes ortogràfiques que realitzi en escriure lliurement.

La manera de dur a terme aquesta avaluació és senzilla: a partir de textos que l'estudiant hagi escrit de manera lliure (redaccions, exercicis de qualsevol matèria, exàmens, etc.), s'ha de comptabilitzar el nombre d'errors, multiplicar-lo per cent i dividir-lo pel nombre de paraules escrites. El resultat serà el tant per cent d'errors ortogràfics d'aquella persona concreta en escriptura lliure.

No caldrà preparar exàmens específics d'ortografia: qualsevol treball d'aula escrit lliurement és susceptible de ser avaluat, sempre que tingui prou extensió com per ser estadísticament significatiu⁵.

Hem d'explicitar a cada estudiant el tant per cent actual de les seves faltes i marcar-li objectius de millora concrets

D'altra banda, aquesta avaluació s'ha de completar preguntant pel vocabulari bàsic que vulguem que el nostre alumnat domini. Però, en aquest cas, hem de tenir molt clar quines paraules produeixen un major nombre d'errors entre el nostre alumnat i concentrar-nos en elles. Si volem que el tant per cent d'errors del nostre alumnat disminueixi radicalment, hem focalitzar el nostre esforç en les paraules que més errors provoquen.

Fer-ho d'aquesta manera té l'avantatge de l'objectivitat, tant per a l'alumnat com per al professorat, i ajuda cada estudiant a tenir un objectiu personal de millora: reduir el tant per cent propi de faltes ortogràfiques.

Sé que aquesta proposta pot ser inhabitual per a alguns equips docents que, encara que puguin valorar el «nombre de faltes ortogràfiques», no acostumen a passar aquesta xifra a tant per

5 L'autor considera que, per tal que aquesta prova sigui significativa, cal partir d'un volum aproximat d'unes quatre-centes paraules. Per assolir aquest xifra en cursos baixos (on els textos són curts), podem avaluar més d'un text, de manera que el conjunt sí assoleixi aquesta quantitat.

cent. Per això suggereixo que es mediti i es valori amb calma abans de descartar-ne la implantació al centre educatiu. Crec que hi ha prou arguments perquè passi a ser el tipus d'avaluació ortogràfica majoritari a les nostres aules.

El quadern ofereix una doble avaluació objectiva. D'una banda, el tant per cent d'errors en les cent paraules habituals que més errors provoquen. D'altra banda, explícita com s'ha d'obtenir el tant per cent d'errors en els escrits lliures. També ensenya clarament la forma matemàtica per calcular aquest tant per cent, de manera que el nostre alumnat es pugui autoavaluar en qualsevol moment de manera autònoma.

**Avaluació prèvia:
el teu punt de partida**

Amb aquest quadern, les teves errades ortogràfiques disminuiran entre un 50% i un 80%.

Per comprovar-ho, farem una prova a l'inici del quadern i una altra al final.

Primera part de la prova:
Dicet de les paraules més freqüents

- Demana a algo que et dicti 100 paraules a l'atzar de la pàgina d'aquest quadern titulada: "Les paraules que més errors generen en català" (pàgina 42). Després demana-li que te les correges.
- Si, quan et dicten la paraula, no tens total seguretat quant a la seva ortografia, NO l'escrius. Posa una ratlla en lloc seu. Aquest exercici serveix per veure el teu nivell social: si escrius sense estar-ne segur o segura, l'estaràs enganyant.

No t'amonis: en acabar aquest quadern hauràs millorat molt.

1.	16.	30.
2.	17.	31.
3.	18.	32.
4.	19.	33.
5.	20.	34.
6.	21.	35.
7.	22.	36.
8.	23.	37.
9.	24.	38.
10.	25.	39.
11.	26.	40.
12.	27.	41.
13.	28.	42.
14.	29.	43.
15.		

44.	63.	82.
45.	64.	83.
46.	65.	84.
47.	66.	85.
48.	67.	86.
49.	68.	87.
50.	69.	88.
51.	70.	89.
52.	71.	90.
53.	72.	91.
54.	73.	92.
55.	74.	93.
56.	75.	94.
57.	76.	95.
58.	77.	96.
59.	78.	97.
60.	79.	98.
61.	80.	99.
62.	81.	100.

Quantes paraules has escrit correctament?
 En quantes t'has equivocat o no sàbies?

Aquest és el teu punt de partida pel que fa al vocabulari més habitual.

Segona part de la prova: Redacció lliure

- Escriu una redacció de més de 400 paraules (o recull diversos textos breus que hagi escrit i que somen aquesta quantitat de paraules) sense consultar el diccionari, copiar o programar sobre la seva ortografia. D'aquesta manera, quan te la corregem, sabràs el teu nivell ortogràfic actual. Posa-la ho en un quadern a part.
- Per conèixer el tant per cent d'errades ortogràfiques, fes la següent operació:

$$\frac{\text{Nombre d'errades} \times 100}{\text{Nombre de paraules escrites}} = \% \text{ d'errades ortogràfiques}$$

Quan tant per cent d'errades ortogràfiques tens ara?
 Animo! Ja veuràs que, quan acabis, hauràs millorat molt!

Il·lustració del quadern de treball de l'alumnat per a la segona fase

Al meu entendre, és molt convenient explicitar a cada alumne quin tant per cent de faltes ortogràfiques comet i que s'espera que les redueixi. Així, l'alumne entendrà que té un paper actiu i objectivament avaluable en aquest procés d'aprenentatge i podrà posar de la seva part amb estudi i treball.

Una observació sobre l'exigència avaluadora ortogràfica

En la meva experiència com a docent, formador i assessor per a centres docents en diferents països, he pogut constatar com en moltes escoles l'ortografia s'ha deixat d'avaluar. No estic afirmant que no es realitzin exàmens d'ortografia, sinó que en alguns centres mai no se suspèn ningú per la seva ortografia.

Lògicament, això té conseqüències: alguns alumnes deixen de valorar l'ortografia. Saben que se'ls animarà a estudiar-la, a «fixar-s'hi», però seran conscients que el fet de tenir mala ortografia no suposarà mai un suspens al seu centre educatiu i, en conseqüència, no hi posaran esforç i focalitzaran el seu esforç en altres aspectes més rendibles.

Tinc la convicció que fins que no es marqui una línia clara en cada curs del nivell ortogràfic per sota del qual no es pot aprovar, una gran part de l'alumnat no es prendrà seriosament l'ortografia i no serà possible d'avançar.

Si la mala ortografia mai duu al suspens, l'alumnat no invertirà esforços reals per superar-la

També crec que cada centre educatiu ha de decidir on vol posar exactament aquesta frontera entre l'aprovat i el suspens. El fet de tenir en compte el tant per cent de faltes que realitza actualment el nostre alumnat pot ser un bon punt de partida per orientarnos en el procés de decidir on hem de situar aquesta frontera.

No crec que el més important sigui la homogeneïtat, és a dir, que totes les escoles tinguin la mateixa frontera que separi l'aprovat del suspens en el mateix punt exacte, però sí crec que és fonamental que cada centre tingui la frontera clarament definida, situada i explicitada per al seu alumnat i per a les famílies del centre. L'existència d'aquesta línia divisòria entre l'aprovat i el suspens indicarà a l'alumnat i a les famílies que l'ortografia és important en aquell centre escolar.

Sé que avaluar l'ortografia a partir d'un tant per cent facilita i ofereix un criteri comú en aquesta tasca d'avaluació, a més de fer-la transparent i objectiva; per tant, crec que això ajudarà a avançar en la direcció adequada.

El quadern que utilitzo amb el meu alumnat parteix d'aquest supòsit i avalua tant el moment inicial de partida com el final. D'aquesta manera, l'alumnat entén que sense un avenç real i objectiu no pot pretendre aprovar i s'hi esforça. En veure-ho escrit al quadern, comprenen que oposar-s'hi no té sentit i que, a més, el docent serà el seu suport en aquest camí.

Quart pas: explicar el significat de memòria visual

Enfortir la memòria visual i aplicar-la a l'ortografia és el nucli d'aquesta proposta

Enfortir la memòria visual i aplicar-la a l'ortografia és el nucli de la proposta que faig. Per això hem d'assegurar-nos que tot el nostre alumnat entén el significat de memòria visual.

Per a una part significativa del nostre alumnat, aquest concepte pot resultar poc clar, especialment si sol usar principalment la memòria auditiva o cinestèsica⁶.

Però resulta molt senzill que l'alumnat compregui que la memòria visual és el que ens permet recordar els colors de la roba de *Superman* o de *Mickey Mouse*. Sovint és suficient el fet de plantejar una sèrie de preguntes com: «imagina que entres a casa teva i vas comptant totes les finestres que hi ha», o «quin dels teus amics té els cabells més llargs?», o «de quin color és la teva peça de roba preferida?», etc.

6 La memòria cinestèsica és la memòria corporal.

Una vegada plantejades aquestes preguntes, els fem adonar que, per respondreles, han recuperat imatges que havien vist prèviament: això és memòria visual. A partir d'aquest moment, entendran que memòria visual és la capacitat de recordar imatges vistes anteriorment⁷.

Una vegada el nostre alumnat entén a què ens referim quan parlem de memòria visual, podem seguir endavant amb tranquil·litat: ara sabran que «recordar les paraules visualment» vol dir «veure» a la pròpia ment totes les seves lletres, tal com recordem Superman, la nostra roba predilecta o la cara de les nostres amistats.

Al quadern que està publicat i que faig servir a l'aula, aquestes preguntes ja estan plantejades, de manera que passar per aquest pas és senzill i ràpid.

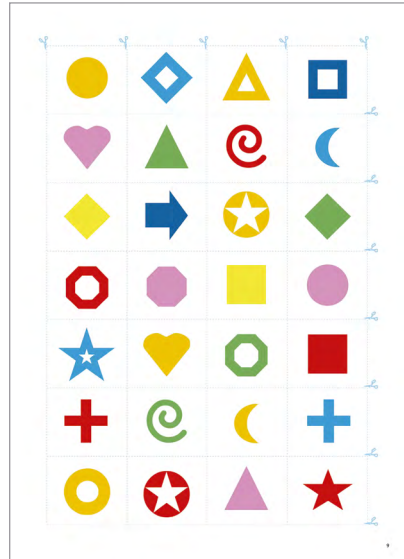
7 Desitjo cridar l'atenció sobre el fet que les imatges, per tal que puguin ser considerades de memòria visual, han d'haver estat vistes prèviament. Si les imatges no les hem vist prèviament, tindrem una imatge creada, però no recordada. Per exemple, el fet de recordar com està decorada la nostra habitació implica memòria visual, ja que tothom dorm en algun lloc i recordar quelcom conegut i vist prèviament implica usar la memòria visual. Però el fet d'imaginar l'autor d'aquest text vestit amb un esmòquing vermell sobre un iceberg és, necessàriament, una imatge construïda, ja que mai no ha succeït a la realitat. En ortografia, cal usar la memòria visual i no la creació visual, que, en tot cas, és útil per a altres contextos escolars, com ara la creació plàstica.

Cinquè pas: enfortir la memòria visual del nostre alumnat

El pas següent és assegurar-nos que el nostre alumnat tingui una memòria visual prou forta. Alguns estudiants han prioritzat al llarg de la seva vida la memòria auditiva o la memòria cinestèsica, de manera que la seva memòria visual pot ser massa dèbil: el nostre objectiu serà ajudar-los a enfortir-la.

És fonamental el fet de dedicar uns dies o unes poques setmanes a potenciar la memòria visual en tots i cadascun dels nostres alumnes. Aquest temps serà una inversió que donarà el seu fruit, inevitablement.

Existeixen diferents maneres d'incrementar la memòria visual. Per al propòsit ortogràfic, acostumo a proposar un treball per parelles d'estudiants que es pregunten sobre unes targetes retallables a tot color que ja estan preparades al quadern de l'alumnat. Les imatges dels quaderns han estat testades prèviament fins a trobar aquelles variants que han donat uns millors resultats.

Mostra de les imatges utilitzades per a aquest cinquè pas al quadern de l'alumnat

És un exercici breu que amb prou feines dura deu minuts diaris i que es realitza per parelles. Podem assegurar-nos que tot el nostre alumnat té prou memòria visual com per passar al pas següent d'aquest programa.

L'exercici que es proposa és el següent:

- 1)** Retallar les figures que es troben al quadern de l'alumnat o que es localitzin en un altre lloc. Han de ser a tot color, impreses amb bona qualitat i, preferiblement, iguals per a tot l'alumnat.
- 2)** Agrupar l'alumnat per parelles per fer l'exercici.:
- 3)** Un membre de la parella ensenya al company o a la companya dues figures escollides a l'atzar d'entre les quals té a la seva disposició i li dona temps perquè les memoritzi «fent una fotografia mental» de les dues. La instrucció és tan simple com: «mira aquestes figures fins que, quan tanquis els ulls, les segueixis veient». Quan la parella ja «veu» les imatges encara que tingui els ulls tancats, les situa de manera que el company o la companya no pugui veure-les.
- 4)** A continuació, li farà tres preguntes que obliguin el company o la companya a recordar visualment les imatges i l'ordre en què estan situades. El quadern de l'alumnat ajuda l'estudiant a realitzar preguntes adequades que obliguin a recórrer a la memòria visual per contestar-les. Per exemple: «quina és la primera figura?», «què hi ha entre el cercle i el triangle?», «el rectangle és vermell o blau?», etc.

- 5) Els papers dins de la parella han canviar: el qui ensenyava les imatges ara pregunta i a l'inrevés.
- 6) Si per a una persona és molt fàcil de recordar dues imatges, ho fa amb tres. Quan li sigui fàcil de fer-ho amb tres, realitza l'exercici amb quatre, etc.

Quinze minuts diaris asseguruen la suficient memòria visual de l'alumnat

En finalitzar el treball per parelles, prengui nota de com li ha anat l'exercici a cada parella. Una manera de fer-ho és demanar que aixequin la mà les persones que estan treballant amb dues imatges; després, les que estan treballant amb tres imatges; després, les que estan treballant amb quatre, i així successivament fins que sàpiga amb quantes imatges està treballant tothom.

Aquest exercici ha de durar diversos dies, fins que el conjunt de la classe sigui capaç de recordar visualment un mínim de quatre imatges. Durant els dies que dura aquesta activitat, alguns alumnes dominaran més de quatre figures. No importa: repti'ls a arribar a un rècord personal el més ampli possible. Seran capaços d'arribar a sis, vuit, deu, onze o fins i tot dotze imatges?

Al quadern de l'alumnat s'adverteix del perill de dir-se auditivament els noms de les imatges, en lloc de «fotografiar mentalment» allò que es veu. Això s'ha d'evitar, ja que s'estaria potenciant la memòria verbal-auditiva, en lloc de la visual.

El quadern també convida a buscar altres activitats i jocs en els quals la memòria visual sigui clau per implicar l'alumnat en aquest treball d'enfortir la memòria visual de manera conscient.

És possible que a alguns alumnes els costi d'arribar a recordar fins a quatre fotografies. Davant d'aquesta dificultat, se suggereix que practiquin a casa uns dies més aquest exercici. Les imatges retallables del quadern els serviran per fer-ho.

En finalitzar aquests exercicis amb imatges, tindrem la certesa que la pràctica totalitat del nostre alumnat té una memòria visual prou desenvolupada com per passar a la fase següent d'aquest programa.

Sisè pas: vincular la memòria visual a l'ortografia

Perseguiu que l'alumnat utilitzi la memòria visual a l'hora de recordar una paraula

Aquest pas busca que l'alumne faci servir la memòria visual d'una manera automàtica i inconscient cada vegada que vulgui recordar una paraula. És a dir, que apliqui de manera inconscient la memòria visual a l'ortografia, tal com fem les persones amb bona ortografia.

Per realitzar aquest pas, proposem un exercici molt semblant a l'anterior, però amb paraules que tenen cada lletra d'un color diferent. Treballarem amb targetes retallables. A cada targeta hi haurà una única paraula escrita amb lletres de diferents colors. Al quadern de l'alumne que utilitzo a classe hi ha una selecció de paraules perquè siguin assequibles i de dificultat creixent, degudament graduades:

BO	RE	OU	DO
VI	NO	TO	FI
TU	JA	BÉ	MÀ
ROC	VIL	PAL	ROM
VOL	CAL	POU	POC
SOL	FUM	HAC	VAL
GEL	MIL	PES	PAS

Il·lustració del quadern de treball de l'alumnat per a la sisena fase

paraules de dos lletres, de tres lletres, de quatre lletres... Veuran que aquestes targetes estan impreses a tot color i que cada lletra és d'un color diferent.

Demanarem a l'alumnat que retalli les targetes de les paraules que es troben al quadern de l'alumnat o, si no tenim quadern, prepararem unes targetes a tot color per lliurarles als nostres estudiants. Cada estudiant hauria de tenir un mínim d'una vintena de paraules. Hi ha d'haver paraules de diferents longituds: algunes de només dues lletres, d'altres de tres, de quatre, de cinc i, finalment, de sis lletres.

Tal com he dit, cada lletra ha de ser d'un color diferent i han d'estar impreses amb bona qualitat.

Els alumnes treballaran per parelles utilitzant aquestes targetes de la manera que s'explica al quadern, però que es pot resumir de la manera següent:

- 1)** Ensenyar una paraula al company o a la companya amb qui es treballa en aquest exercici.
- 2)** Donar-li temps perquè les memoritzi «fent una fotografia mental» de la paraula: ha de ser una fotografia mental «a tot color», és a dir, que inclogui la paraula i els colors de cada lletra.
- 3)** Situar la paraula de manera que el company no pugui veure-la, però sí la persona que farà a continuació cinc preguntes.

- 4) Realitzar cinc preguntes que sempre segueixin la mateixa estructura: dues preguntes obligatòries inicials i tres preguntes lliures.

Les preguntes que ja estan indicades al quadern són:

Primera pregunta obligatòria: lletrejar la paraula començant pel final. En el cas de la paraula tres, seria: s, e, r, t. Molt important: el motiu de començar demanant que lletregin començant pel final és per obligar-los a usar la memòria visual, ja que és impossible d'usar la memòria verbal-auditiva per fer-ho. D'aquesta manera, evitem que l'alumnat auditiu pugui sortir-se'n si no usa la memòria visual. Per aquest motiu, aquesta pregunta ha de ser necessàriament la primera i s'ha de fer sempre amb totes i cadascuna de les paraules preguntades.

Segona pregunta obligatòria: lletreja la paraula començant pel principi. En el cas de la paraula tres, seria: t, r, e, s.

Després, cada alumne o alumna farà tres preguntes lliures a la seva parella. Les preguntes poden ser de tres tipus: a) sobre el color de les lletres («de quin color és la segona lletra?», «de quin color és la t?», etc.); b) sobre l'ordre de les lletres («quina és la tercera lletra?», «quina lletra ve abans de la o?», «quina és l'última lletra?», etc.); c) sobre dificultats ortogràfiques pròpiament dites («té alguna lletra doble?», «hi ha una v o una b?», «porta accent?», etc.).

Els alumnes poden preguntar per lletres difícils o per accents, encara sabent que la paraula de la targeta no en porta: és una manera de mantenir-se encara més alerta. També poden

demanar que escriguin la paraula. Han de començar amb les paraules de dues lletres i, a mesura que els sigui fàcil contestar les preguntes, anar fent l'exercici amb les paraules de més lletres, fins a arribar a dominar paraules amb un mínim de quatre lletres. Serà molt millor si aquest mínim s'amplia. Per aquest motiu, al quadern de l'alumnat trobarà una selecció variada de paraules adequades.

Els papers dins de la parella han d'anar canviant: la persona que pregunta inicialment, després, ha de ser preguntada, i viceversa.

No hem de tenir pressa en aquesta fase: estem fent una inversió fonamental

Aquest exercici pot durar diversos dies, fins que el conjunt de la classe sigui capaç de recordar visualment paraules d'un mínim de quatre lletres, però millor si són de més lletres.

No cal córrer, en aquesta fase: si necessitem tres setmanes amb pràctiques diàries de quinze minuts, ens les prenem. Hem de recordar que estem fent una inversió fonamental. No estem perdent el temps, sinó posant les bases perquè els nostres alumnes puguin treballar l'ortografia des de la memòria visual. Si ens precipitem per escurçar aquests passos previs, podem posar en perill l'aprenentatge de l'ortografia. Per tant, recordin: no tinguin pressa en aquesta part del treball, ja que estem semblant per al futur.

Setè pas: dominar el vocabulari bàsic més habitual enfortint l'estratègia visual

Primera fase: vocabulari habitual que produeix el major nombre d'errades

Un cop realitzat això, arriba el moment de començar a treballar el vocabulari més habitual per dos motius: per dominar-lo i, en segon lloc, per seguir enfortint aquesta estratègia de memòria visual que s'acaba d'aprendre.

Nombrosos estudis existents afirmen que és important el fet de treballar tres tipologies de vocabulari i fer-ho en tres fases consecutives.

En una **primera fase**, hem d'assegurar-nos que l'alumnat domina les paraules que més habitualment s'escriuen malament.

És a dir, aquelles paraules habituals que estadísticament generen més errors ortogràfics.

Vocabulari més habitual (1)

Estudia la llista següent. Quan ja la dominis amb la tècnica dels sobres, passa a la llista número 2. Si et costa viure les paraules a la teva ment, imagina-les més grans, més properes o amb més lletres escrites en negre sobre un fons clar. Així les veus millor? A partir d'ara, fes-ho sempre d'aquesta manera a la teva ment.

a vegades	això	hi ha
hivern	bonic/a	demà
vegada	hora	avui
després	home	hospital
allí	bé*	jo
intel·ligència	allà	feliç
meu/meva*	història	ahir
guerra	seu/seva*	verd
així	habitació	nou/nova

* Si "bé" només porta accent quan significa "correctament". Com a la frase: "Ho ha fet molt bé".
 * No porta accent quan és animal o nom de lletre.
 * La forma "meu" també és correcta.
 * La forma "seu" també és correcta.

Il·lustració del quadern de l'alumnat per a aquest pas

Encara que aquest vocabulari pot variar segons l'edat, la zona geogràfica o la classe social del nostre alumnat, hi ha un cert consens en aquest vocabulari inicial. Aquest vocabulari es coneix sota el nom de vocabulari bàsic cacogràfic⁸.

Després de dominar aquest primer vocabulari, la millora en els escrits del nostre alumnat sol ser molt notòria, ja que escriuen bé la gran majoria de les paraules que utilitzen més sovint. Tal com hem focalitzat el nostre esforç en les paraules que més errors produeixen, hem eliminat d'un sol cop un gran nombre de faltes ortogràfiques.

Després d'aquesta primera fase, però només quan realment el vocabulari bàsic estigui dominat, podem passar a la segona fase. En aquest segon moment, l'objectiu serà abordar el vocabulari personal de cada estudiant. En aquesta fase, cada noi o cada noia focalitzarà el seu esforç a integrar les paraules que falla habitualment.

Segona fase: vocabulari personalitzat per a cada estudiant

Aquesta **segona fase** necessita, per tant, d'una gran individualització en el procés d'estudi: les paraules que una persona ha d'estudiar són totalment diferents de les d'una altra persona, fins i tot estant totes dues a la mateixa aula. La personalització d'aquests vocabularis és la clau de l'èxit en aquesta etapa.

8 El vocabulari cacogràfic és aquell que, estadísticament, acumula més errors ortogràfics.

En una **tercera fase**, que es pot iniciar a partir de les cinc o sis setmanes posteriors d'haver iniciat el vocabulari personal, s'hauran d'abordar els vocabularis específics o vocabularis de temes concrets que s'estiguin estudiant al centre educatiu en aquell moment.

Tercera fase: vocabulari específic per temàtiques

En aquest sentit, és lògic que, per exemple, en iniciar un tema de socials, s'explicitin les paraules clau i conflictives, ortogràficament parlant, d'aquell tema. S'ha de fer el mateix amb totes les assignatures: naturals, matemàtiques, etc. Com es comprendrà, només haurem d'incorporar als vocabularis específics les paraules que compleixin dues característiques: que siguin importants en aquell tema o àrea i que puguin generar faltes d'ortografia.

Naturalment, cada centre educatiu també ha de «personalitzar» aquest vocabulari específic en funció del currículum trimestral o quadrimestral que estigui impartint en aquell moment. No tindria sentit incloure deu paraules de geometria si, durant aquell període, no s'està estudiant geometria en aquell centre.

Aquesta tercera fase vincula l'ortografia a totes les àrees de manera transversal i la fa significativa per a totes i cadascuna de les assignatures. D'aquesta manera, es transmet a l'alumnat un missatge clar i contundent: en aquest centre l'ortografia és important i tot el professorat està d'acord en aquest punt.

En abordar el treball del vocabulari per aquest ordre, el nostre alumnat obtindrà una important millora ortogràfica i veurem com disminueix el tant per cent de les seves faltes ortogràfiques d'una manera evident.

El fet de treballar el vocabulari per aquest ordre disminuirà el tant per cent de faltes ortogràfiques d'una manera evident

Per dominar les paraules que més faltes produeixen o, dit d'una altra manera, per dominar els vocabularis cacogràfics, és imprescindible treballar de manera sistemàtica i individualitzada. En aquest llibre els indicarem dues maneres concretes de fer-ho.

Estratègies d'estudi dels vocabulari

No hi ha prou amb demanar als estudiants que estudiïn un determinat vocabulari; cal donar-los estratègies visuals per fer-ho amb èxit

Hi ha diferents estratègies d'estudi perquè vagin enriquint els seus recursos i puguin abordar l'aprenentatge i l'estudi de les paraules amb garantia d'èxit. No n'hi ha prou amb dir als nostres alumnes que estudiïn un determinat vocabulari, sinó que és convenient d'explicar diferents maneres d'estudiar perquè trobin les que més útils els resultin. Per exemple:

- 1)** Mirar la paraula sense dir les lletres. Tancar els ulls i continuar «veient-la».

En mirar la paraula sense dir-se les lletres, s'està obligant el cervell a guardar únicament informació visual, justament la que es necessita per a l'ortografia. El fet de tancar els ulls i seguir «veient-la» permet comprovar que la informació ha arribat.

- 2)** La mateixa tècnica anterior, però «veient» la paraula en el color que l'alumne prefereixi.

El fet d'imaginar-la en el seu color favorit l'obliga a treballar en l'àmbit visual sense que pugui lliscar cap a l'auditiu. En utilitzar aquesta tècnica, hem d'assegurar-nos que el color usat per l'alumne destaquí sobre el fons. No seria útil

imaginar una paraula en groc sobre un fons taronja, però sí fer-ho en negre sobre un fons blanc o en groc sobre un fons negre.

- 3)** Imaginar escrita a l'aire la paraula que s'acaba de mirar al paper, com si a l'aire hi hagués una pissarra invisible.
- 4)** Imaginar la paraula escrita a l'aire i resseguir-la, també a l'aire, amb el dit índex. És una tècnica especialment útil per a l'alumnat cinestèsic⁹, perquè vincula a la imatge una sensació corporal de reforç.
- 5)** Escriure amb l'índex la paraula a l'aire, com si l'aire fos una pissarra i el dit fos el guix. Mentre s'escriu, cal visualitzar com la paraula va apareixent, de la mateixa manera que passaria en una pissarra física. Aquesta variant, igual que l'anterior, ajuda especialment les persones cinestèsiques.
- 6)** Si una paraula és difícil o és massa llarga, es pot aïllar mentalment la part que resulta difícil i memoritzar-la utilitzant qualsevol dels recursos explicats. Per exemple, en el cas de la paraula primavera, podem separar prima de vera per focalitzar la nostra atenció sobre l'última part, en cas que creguem que allà és on es localitza la màxima dificultat.
- 7)** Una altra possibilitat és escriure imaginàriament la part difícil en un color diferent.

⁹ En general, defineixo com a alumnat cinestèsic aquell alumnat que utilitza la memòria física o corporal com a manera habitual de relacionar-se amb l'aprenentatge. Acostuma a ser alumnat molt mogut, amb unes excel·lents capacitats en educació física, però amb dificultats per seure amb calma a la cadira de la classe.

- 8)** Que l'alumne s'imagini a si mateix escrivint correctament la paraula en diferents àmbits, ahora que experimenta una sensació positiva: per exemple, en un concurs de televisió, mentre tothom l'aplaudeix...

Això reforça l'aprenentatge visual vinculant-lo a una sensació positiva i també és molt útil per a l'alumnat que té preferència a usar el canal cinestèsic en el seu aprenentatge.

- 9)** Quan es faci la foto mental de la paraula amb qualsevol dels recursos anteriors, es pot anomenar auditivament la lletra que resulta difícil. Així s'afegeix, com a reforç, el nom de la lletra. Aquest recurs és especialment útil per als estudiants amb un estil d'aprenentatge auditiu.

- 10)** Quan una alumna o un alumne queda encallat en determinades paraules de les quals n'oblida una vegada i una altra l'escriptura, és molt útil memoritzar la paraula que li costa amb una altra o unes altres que siguin semblants pel que fa a l'escriptura i que domini perfectament. Això és, memoritzar les dues alhora com si fossin una unitat. Per exemple: *tres - tros*

Tècniques globals d'estudi del vocabulari

Existeixen diverses estratègies d'estudi del vocabulari, tal com hem comentat, però, al meu entendre, dues estratègies concretes són especialment fructíferes: el programa informàtic ***www.edudigital.es*** i el ***circuit de sobres***, perquè sistematitzen i faciliten l'estudi.

Vegem-les amb deteniment.

Programa informàtic ***www.edudigital.es***

Es tracta d'un programa per ajudar l'alumnat a dominar el vocabulari bàsic, així com el personal i els específics. Un cop registrat com a usuari del programa, es pot usar des de qualsevol ordinador, iPad o mòbil. El programa funciona de la manera següent:

En entrar a la pàgina d'**Educació Digital**, ***www.edudigital.es***, trobaran una pàgina per registrar-se, de manera que els exercicis que cada estudiant realitzi es puguin guardar a la memòria del programa d'una sessió a una altra. Sense registrar-se, tot el treball realitzat es perdria en tancar la sessió.

Un cop registrats, en entrar al programa veuran que, a més de la presentació del programa, on s'explica el funcionament d'aquest, hi ha quatre opcions: treballar el vocabulari, afegir paraules,

veure les paraules que s'estan treballant i upgrade o versió il·limitada.

A l'apartat «Treballar vocabulari», el programa pregunta l'ortografia del vocabulari bàsic cacogràfic, és a dir, aquelles paraules que estadísticament més sovint s'escriuen malament en el nostre idioma.

El programa preguntarà a l'alumne aquestes paraules a l'atzar i, en funció de les respostes de cada estudiant, el programa aprendrà a preguntar de manera intel·ligent: preguntarà amb més freqüència les paraules menys dominades per aquell estudiant en concret.

En encertar les lletres que componen una paraula, el programa mostra un altre vocable. Si l'alumne o l'alumna s'equivoca, el programa mostra la paraula ben escrita perquè li faci una «fotografia mental» i li demana que la lletregi en veu alta començant pel final. El programa també lletreja la paraula en veu alta començant per l'última lletra perquè l'alumne o l'alumna comprovi que ho està fent bé. Aquest exercici es repeteix per a totes les paraules en què s'equivoqui.

Els recordo la raó d'obligar a lletrejar des del final en lloc de fer-ho des de la primera lletra: és impossible de fer-ho àgilment si no es veu la paraula com una imatge i, d'aquesta manera, ajudem l'alumne a vincular la memòria visual a l'ortografia¹⁰.

10 Aquesta no és l'única tècnica d'estudi, però sí la més efectiva i simple.

El programa informàtic pregunta de manera intel·ligent, insistint en els mots que menys domina cada estudiant

En general, les paraules s'agrupen en paquets de vint-i-cinc. Quan el programa veu que aquestes es dominen amb facilitat, proposa afegir un nou paquet de vint-i-cinc paraules més. Així es poden anar treballant les paraules que, al nostre parer, constitueixen les més habituals en el nostre idioma. Existeixen nombrosos paquets de vint-i-cinc paraules carregades al programa com a «diccionaris de sèrie» que, a més, es van incrementant i millorant amb el temps, gràcies a un sistema de valoració interna del programa que porta a anar perfeccionant les llistes en funció dels errors i els encerts que té la mitjana de les persones que fan servir el programa en un mateix idioma.

Quan aproximadament ja es domina el primer centenar de paraules del diccionari del programa, es pot començar a introduir vocabulari personal. És a dir, cada alumne pot afegir aquelles paraules que acostuma a fallar i que, de fet, ha escrit malament en un dictat, en una redacció, al seu quadern, etc. Per fer-ho, només cal anar a la pestanya «Afegir paraules». Lògicament, a partir d'aquest moment, es combinen automàticament els diccionaris del programa amb el vocabulari personal de cada estudiant.

El programa permet afegir vocabulari d'una manera totalment personalitzada

En fer clic sobre la pestanya «Afegir paraules», s'obre una finestra per introduir, a través del teclat, les paraules que es vulguin. És a dir, es podran incorporar vocabularis personals i específics fàcilment.

Tal com s'observarà, aquesta funció és clau per personalitzar l'estudi de cada estudiant i també permet que cada zona geogràfica afegeixi el seu lèxic habitual. Per tant, permet un suport clar a les diverses varietats de l'idioma que molt sovint s'ignoren als llibres impresos: no és el mateix el català que es parla al Pirineu gironí que el que es parla a Menorca o a Castelló. També gràcies a aquesta funció és possible d'afegir vocabularis específics segons els temes que s'estiguin estudiant a classe. És a dir, podem incorporar paraules de matemàtiques, d'història, de geografia, de ciències, etc., en funció del que s'estigui estudiant en aquell moment.

Això permet mantenir l'ortografia present en totes les assignatures i realitzar un treball coordinat i transversal amb altres assignatures. En la versió il·limitada també serà possible properament que el docent incorpori un vocabulari específic a carregar automàticament al programa de tot el seu alumnat. En la versió gratuïta, el nombre de paraules que es poden afegir, així com els paquets de vint-i-cinc paraules disponibles, són limitats.

A la pestanya «Veure el vocabulari» es pot consultar la llista de paraules que el programa està preguntant i, fins i tot, es pot saber el nombre de vegades que una paraula determinada s'ha encertat o fallat. També es poden eliminar paraules de la llista, si així es desitja, amb un sol clic.

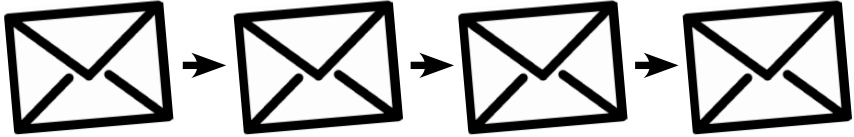
El programa www.edudigital.es ha estat dissenyat perquè l'aprenentatge del vocabulari sigui personalitzat, fàcil i eficaç

Finalment, a la pestanya «Upgrade o versió il·limitada», es pot passar a la versió il·limitada del programa. Mentre que la versió gratuïta té un límit de vocabulari carregat automàticament i només permet afegir un nombre reduït de paraules, a la versió il·limitada no hi ha cap restricció: poden carregar-se tots els diccionaris existents (que augmenten amb el temps), així com personalitzar els vocabularis afegint tantes paraules com es desitgi.

S'aconsella d'utilitzar aquest programa un màxim de vint minuts diaris en dues tandes de deu minuts. El programa es pot usar en un ordinador, en un iPad i, fins i tot, al telèfon mòbil. Per tant, es pot dir que el programa viatja amb l'alumnat allà on vagi i que no està obligat a fer-lo servir només a l'escola.

El programa **www.edudigital.es** ha estat concebut perquè l'aprenentatge ortogràfic del vocabulari sigui fàcil i eficaç. No busca ser un joc o un programa bàsicament divertit i ple de sons i colors, sinó un programa útil per aprendre ortografia d'una manera eficaç. La seva simplicitat i la seva utilitat són els seus punts forts.

El *circuit de sobres*

Hi ha altres estratègies eficaces per treballar el vocabulari sense que calgui la utilització de sistemes informàtics. No obstant això, aquestes estratègies tenen algunes limitacions: no estan automatitzades i requereixen que l'equip docent o la família supervisi el procés d'una manera molt més continuada, no ofereixen informació immediata i automatitzada dels encerts i dels errors, etc.

Entre la diversitat d'estratègies existents, una que considero molt eficaç i senzilla per treballar el vocabulari és el circuit de sobres. El seu funcionament és el següent:

1. En primer lloc, es demana a l'alumne que retalli unes targetes d'uns 2×4 cm. A cada targeta s'escriurà una paraula del vocabulari a aprendre. Es recomana no treballar més de vint-i-cinc o trenta paraules alhora, però tampoc menys de deu o quinze. Al quadern de l'alumnat titulat «Dominar l'ortografia» s'ofereixen uns primers vocabularis ja establerts i una plantilla que es pot fotocopiar per a nous vocabularis.
2. Es demana a cada alumne o alumna que miri la paraula fins que, en tancar els ulls, la segueixi «veient» a la seva memòria

visual. També se'ls pot convidar a utilitzar una altra tècnica d'estudi de les explicades al quadern.

- 3.** Se li demana a l'alumne que lletregi la paraula començant pel final. Recordi: això l'obliga a usar la memòria visual necessàriament, la qual cosa és fonamental.
- 4.** Després, se li demana que la lletregi començant pel principi. I així amb totes les paraules que està estudiant.
- 5.** Prèviament, se li haurà demanat que tingui preparats quatre sobres i que els hagi numerat de l'1 al 4.
- 6.** Al principi, totes les paraules han d'estar al sobre 1. Els altres sobres encara han de romandre buits.
- 7.** L'alumne ha de demanar a algú que li pregunti les paraules o ha d'autodictarse-les amb un mp3 o similar.
- 8.** Es deixaran al sobre 1 les paraules que no s'hagi sabut amb total certesa.
- 9.** Al sobre 2 ha de guardar els cartrons amb les paraules que s'ha sabut correctament del sobre 1.
- 10.** Cal que una tercera persona li pregunti totes les paraules cada dia, com a mínim, una vegada (o que se les autodicti). A classe, això es pot fer deixant deu minuts diaris per realitzar aquest exercici per parelles.
- 11.** Quan un alumne o una alumna se sàpiga les paraules del sobre 1, les guardarà al sobre 2 per a la propera vegada que li siguin preguntades.

- 12.** Quan se sàpiga les paraules del sobre 2, les passarà al sobre 3 per a la propera vegada que li siguin preguntades.
- 13.** Les paraules del sobre 3 que s'ha sabut correctament passaran al sobre 4.
- 14.** El sobre 4 és el de les paraules que ja domina. Les paraules del sobre 4 només s'han de preguntar de tant en tant per garantir que no s'obliden.
- 15.** Un cop dominades les cent paraules més habituals que apareixen al quadern, convidi l'alumnat a personalitzar l'estudi introduint dins el primer sobre els mots que hagi escrit malament en dictats, exercicis o similars. Cal afegir els mots a poc a poc, en grups d'unes vint-i-cinc paraules. Per fer-ho, pot usar la plantilla fotocopiable del quadern.
- 16.** A partir d'aquest moment, si vostè recull les paraules dels sobres 4 de la seva classe, tindrà el vocabulari bàsic que produeix més faltes ortogràfiques a la seva aula. Aquest vocabulari pot ser-li molt útil per realitzar tasques posteriors, com, per exemple, introduir aquestes paraules al programa informàtic www.edudigital.es com a vocabulari específic de la seva classe i carregar-lo automàticament al programa de tots i cadascun dels seus alumnes, si fa servir la versió il·limitada¹¹.

11 El preu per a escoles del programa informàtic és merament simbòlic, un cost suficient per seguir mantenint el programa en marxa i per obtenir un petit marge de benefici per poder seguir investigant.

- 17.** Si un alumne o una alumna falla una paraula de qualsevol sobre, l'haurà de tornar a col·locar al sobre 1 per començar de nou el circuit¹².

El circuit de sobres resulta barat i eficaç, encara que menys còmode que el programa informàtic

Cuan ja es domina aquest sistema, és molt eficaç i senzill, encara que menys còmode que el treball informàtic. És important de remarcar a l'alumnat que ha d'estudiar les paraules dels tres primers sobres diàriament de la manera com abans s'ha explicat: guardar-ne la imatge, lletrejar des del final, lletrejar des del principi o usant altres tècniques d'estudi, com les que hem esmentat abans, sempre que obliguin a treballar amb la imatge de la paraula.

12 Vull cridar l'atenció sobre el fet que el programa informàtic ja incorpora un algoritme per preguntar sempre els mots que pitjor sap el nostre alumnat, de manera que l'esforç es concentra en els mots més rendibles.

Vuitè pas: generalització i consolidació de l'estratègia visual

Per consolidar l'estratègia, convertim tasques habituals en treballs ortogràfics visuals

Arribats a aquest punt del procés, només ens queda plantejar exercicis senzills que ajudin a consolidar i generalitzar aquesta estratègia visual aplicada a l'ortografia perquè s'incorpori a la pràctica quotidiana de l'escriptura, sigui quin sigui el context. Una de les millors maneres de fer-ho és convertir tasques habituals en exercicis que, en dur-los a terme, enforteixin l'ortografia del nostre alumnat.

Al quadern, per exemple, s'ofereixen recursos per convertir la còpia i la lectura en activitats que reforcin la consciència ortogràfica.

Novè pas: avaluació final objectiva

Els convidem a mesurar objectivament la millora assolida pel seu alumnat

Després dels passos anteriors, el que se suggereix és realitzar una avaluació final per comprovar l'avenç dels nostres alumnes. Lògicament, continuo suggerint l'avaluació objectiva a través del mesurament del tant per cent de faltes ortogràfiques de cada alumne.

El més habitual en aquest punt del treball és que la pràctica totalitat de les persones amb dificultats ortogràfiques de la nostra classe hagi millorat notablement.

Naturalment, les persones que inicialment tenien una bona ortografia hauran millorat menys i, molt probablement, les que tenien una pitjor ortografia hauran fet un gran avenç. El més habitual en aquest últim grup és haver obtingut una reducció de les faltes d'entre un 50 % i un 80 %. Això, tal com es comprendrà, ajuda a homogeneïtzar el grup i a fer assequible l'èxit a tot l'alumnat. El canvi en el grup que abans tenia moltes dificultats acostuma a ser espectacular.

El fet d'aconseguir aquest canvi és una veritable alegria per a la gran majoria dels docents. El quadern, tal com he dit en parlar de l'avaluació inicial, planteja aquesta avaluació final d'una manera gairebé exacta a l'avaluació inicial: s'avaluen les cent

paraules més habituals que el quadern i el programa informàtic han ajudat a dominar i, a més, s'avalua el tant per cent de faltes ortogràfiques que l'alumne realitza en escriure lliurement. No es tracta de creure en la bondat del mètode, sinó de comprovar objectivament la millora que ha produït.

Seguir amb el treball ortogràfic habitual

L'aprenentatge d'aquesta estratègia visual optimitza el resultat de qualsevol treball ortogràfic posterior

Després de realitzar aquest procés, la pràctica totalitat del nostre alumnat haurà incorporat la memòria visual a l'ortografia. A partir d'aquest moment, podrem seguir amb el treball ortogràfic habitual. Veurem com, després d'aquest treball previ, tota la feina habitual (quaderns clàssics d'ortografia, jocs ortogràfics, dictats, llistes de paraules, etc.) s'integren amb facilitat i l'aprenentatge és gradual i continuat per a tots els alumnes.

L'aprenentatge d'aquesta estratègia visual optimitza el resultat de qualsevol treball ortogràfic posterior.

Per tant, aquesta proposta de treball ortogràfic, que només s'ha de fer una única vegada en la vida escolar de l'alumnat i que amb prou feines dura un trimestre, no substitueix la feina habitual d'ortografia, sinó que l'optimitza i la potencia.

D'aquesta manera, haurem aconseguit que el treball ortogràfic tradicional es converteixi en quelcom útil per a la pràctica totalitat de l'alumnat.

En aquest sentit, la proposta que els he realitzat al llarg d'aquest llibre i les feines tradicionals d'ortografia no entren en contradicció. Ben al contrari, la proposta metodològica que els faig potencia i optimitza el treball ortogràfic tradicional.

Materials nous, assequibles i llestos per ser usats

A la pàgina web trobaran quaderns de mostra, vídeos, llibres de descàrrega gratuïta i descomptes

Crec que, amb les orientacions que he donat al llarg d'aquest text, qualsevol docent pot entendre el funcionament del quadern d'ortografia que proposo, o bé preparar diferents materials per vincular la memòria visual a l'ortografia.

De fet, durant anys, només vaig oferir consells generals com aquests perquè cada docent elaborés el seu propi material.

No obstant això, ara és possible d'adquirir els materials ja realitzats i llestos per ser usats a l'aula. Crec que, per a la gran majoria de les escoles, és l'opció més raonable, ja que ofereix un material de qualitat que es pot fer de manera ordenada i clara tant a casa com a l'aula.

A la pàgina web de Boira Editorial (www.boiraeditorial.com), trobarà la manera d'aconseguir els materials, que es poden encarregar en qualsevol llibreria o bé es poden comprar directament a l'editorial, amb un descompte important, si es compren més de vint exemplars.

El convido a visitar el web de l'editorial perquè, a més dels materials anteriors, poden trobar el següent:

- Una mostra, en format PDF, del quadern de primària i secundària "*Dominar l'ortografia*", per tal que pugui examinar-lo. Recordi que aquest quadern només s'ha de fer servir un únic cop a la vida i que està recomanat a partir dels 8 anys. Aquest quadern no és gratuït. El PDF del web només es pot baixar per ser examinat, però no pot fotocopiar-se per a l'alumnat.
- Altres materials d'ortografia.
- Possibilitat de comprar els quaderns a preus especials per a centres escolars i zones educatives que comprin més de vint exemplars.
- Accés a la versió del programa informàtic ***www.edudigital.es***.
- Conferència en vídeo de trenta minuts en què s'explica aquesta metodologia. Aquest vídeo és molt útil per visionar-lo al claustre i iniciar un debat pedagògic sobre l'enfocament de l'ortografia al centre. També pot ser útil per a famílies que estan preocupades per l'ortografia dels seus fills i que volen fer-hi alguna cosa.
- Nombrosos materials extres, molts d'ells de descàrrega gratuïta. Cal destacar el llibre ***Fracàs escolar? La solució inesperada del gènere i la coeducació***.

Si alguna escola té greus dificultats econòmiques, pot explicar la seva situació detalladament a l'editorial i sol·licitar els materials a un preu simbòlic i, fins i tot, de manera gratuïta

Al web també trobaran, quan estiguin a punt, nous materials que estem preparant.

Si alguna escola no té els recursos necessaris per al pagament, no dubteu a explicar la seva situació detalladament i a contactar amb nosaltres per sol·licitar PDF dels quaderns amb permís per fotocopiar-los, així com codis d'accés il·limitat al programa ***www.edudigital.es*** a un preu especial o, fins i tot, gratuït.

Comiat

Feu difusió d'aquest material: el coneixement no és un secret

Desitjo de tot cor que aquest document els hagi estat útil. Els he ofert la informació i els materials que hagués volgut tenir en iniciar-me com a docent.

Després de vint-i-cinc anys d'experiència a l'aula, sé que també per a vostès serà un goig poder ajudar el seu alumnat amb noves estratègies.

Els animo a difondre aquest document. El coneixement no és un secret: compartir-lo amb les persones que apreciem és una manera de mostrar-los que ens importen i de millorar l'educació.

Els desitjo el millor en la seva vida professional i personal.

Cordialment,

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized 'D' followed by a vertical line and a horizontal line that extends to the right and then curves upwards.

Daniel Gabarró
Autor dels materials

Contactar

Boira Editorial, a més de la viabilitat econòmica, també cerca el benestar social i l'equitat educativa

Per adquirir els materials en grans quantitats amb importants descomptes

Si vostès són una escola, una agrupació d'escoles, una entitat que té la titularitat de diverses escoles, una associació educativa o similar i desitgen adquirir els materials per a tot un grup ampli de centres escolars, no dubtin a visitar el web o a contactar amb nosaltres a través del correu ***info@boiraeditorial.com*** per conèixer els descomptes que els podem oferir per a grans compres.

Per adquirir els drets de reproducció dels materials per a països, ciutats o grans zones educatives

Si vostès pertanyen a una administració educativa o similar i desitgen adquirir els drets de reproducció i d'ús dels materials d'aquesta proposta ortogràfica a la seva ciutat, comarca, zona educativa, agrupació d'escoles o similar, els convidem a posar-se en contacte amb l'editorial.

A més, com que Boira Editorial és una empresa que no només busca la rendibilitat econòmica, sinó també el bé social, no tingueu por a posarvos en contacte amb nosaltres encara que representin zones, ciutats o agrupacions d'escoles amb poca capacitat econòmica. Poden contactar a través del correu ***info@boiraeditorial.com***.

Per sol·licitar conferències, assessorament i similars a l'autor dels materials

Si volen contactar amb l'autor per demanar-li conferències o formacions sobre ortografia, fracàs escolar, coeducació o similar a la seva zona educativa, a la seva universitat o entitat, contactin amb l'editorial a ***info@boiraeditorial.com***.

L'autor

Daniel Gabarró Berbegal (Barcelona, 1964) és mestre, psicopedagog, llicenciat en humanitats, expert en PNL i diplomat en direcció i organització d'empreses.

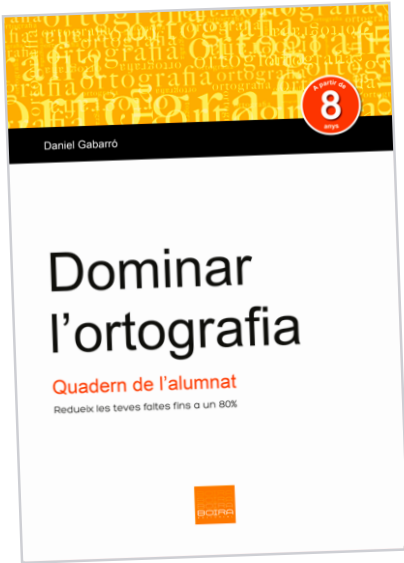
Amb una experiència docent de més de vint-i-cinc anys en tots els nivells educatius: des de l'educació infantil fins a la universitària, passant per la primària i la secundària. Actualment es dedica a la formació i a la investigació.

Ha publicat diversos materials sobre temes educatius: tècniques d'estudi, de recerca, llenguatge, didàctica de l'ortografia, evolució moral... Molts dels seus materials es poden, a banda de comprar en llibreries, descarregar gratuïtament a la pàgina web de Boira Editorial.

Actualment es dedica a fer conferències i cursos sobre diversos temes. També és col·laborador habitual d'alguns programes de ràdio i televisió líders d'audiència Catalunya, com ara L'ofici de viure, de Catalunya Ràdio, i Bricolatge emocional, de TV3.

Poden visitar la seva pàgina web a **www.danielgabarro.cat**.

Dominar l'ortografia

Quadern de l'alumnat

PVP: 10 €

Autor: Daniel Gabarró

ISBN: 978-84-15218-35-7

Idioma: Català

Idiomes disponibles:

A la venda en llibreries de tot l'estat espanyol,
i a www.boiraeditorial.com

25%
dte.*
i
enviament
gratuït

Oferta

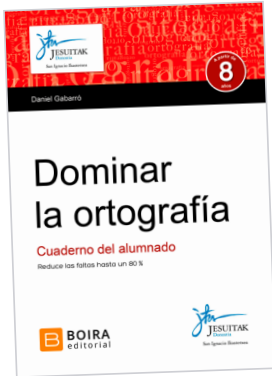
* **25% DTE. i ENVIAMENT GRATUÏT**
comprant 20 o més unitats.

Utilitza el codi:

PROMOESCUELAS

a la nostra botiga online

Oferta vàlida només dins l'estat espanyol i Andorra.

Personalització

Afegiu el **LOGOTIP** del vostre centre als quaderns escolars de **Boira Editorial ***

* Comprant 25 unitats o més

Més informació:

www.boiraeditorial.cat

Formació onLine gratuïta per al professorat

Dominar l'ortografia és un vídeo-curs gratuït dirigit al professorat d'Educació Primària i Secundària. S'estructura en 14 lliçons en vídeo (d'entre 5 i 15 minuts), acompanyats d'un PDF que també serveix de guia didàctica del material.

Disponible a:

www.boiraeditorial.com/ca/formacio